

Bomen goed op de kaart zetten Gemeente Hoorn is zijn groenbeheersysteem de baas

Hoe beheersystemen zich in de wereld van bomen hebben gewrongen en zich daarin verder hebben gevormd, is uitstekend te zien aan de casus 'Gemeente Hoorn'. Zowel binnen- als buitendienst hebben zich stapsgewijs het beheersysteem voor de openbare ruimte eigen gemaakt. BOOMZORG spreekt met de sleutelfiguren die door de jaren heen betrokken zijn geweest bij de digitalisering van het boombeheersysteem.

Auteur: Karlijn Raats

Aan tafel zitten: boomverzorgster Siri van der Woude, beheerder Groen en Reiniging Dennis de Heer en bestandsbeheerder Groen Simon Loos, allen werkzaam binnen Stadsbeheer bij de gemeente Hoorn. Dennis de Heer stippelt het beleid uit, Siri van der Woude voert uit in de buitendienst en Simon Loos verwerkt de gegevens in het beheersysteem, daar komt hun taakstelling in het kort op neer.

Simon Loos heeft de overgang binnen de gemeente Hoorn van kaartenbak en schetspapier naar het eerste beheersysteem meegemaakt. Dat was ruim vijftien jaar geleden. "We tekenden onze gegevens in op een kaart van kalkpapier.

Voor de administratie schreven we de beheergegevens in een formulier op en die formulieren werden bijgehouden in een kaartenbak", legt Simon Loos uit. "We konden dus nooit een gecombineerde vraag aan ons kaartenbaksysteem stellen zoals 'op welke punten bevindt zich wortelopdruk in de stad?', want de geografische kaart en de administratieve kaartenbak waren niet geautomatiseerd aan elkaar gekoppeld." Wat mooi is om te zien, is dat er tussen de achter elkaar gestouwde kaarten in elk geval wél onderscheid werd gemaakt tussen 'bomen met schade' (groen stickertje aan bovenkant formulier) en 'bomen in verharding' (rood stickertje aan

bovenkant formulier). Maar daar hield het dan ook mee op.

Systeemhistorie

In 1985 kwam er voor de West-friese stad verandering in het handmatige systeem: er kwam een algemeen beheersysteem van Heidemij voor de openbare ruimte, genaamd Sygrob. Los daaraan gekoppeld zat een boommodule van dezelfde leverancier. Hoe werkte dat systeem? De kaartenbak veranderde in een database in de computer en de kalkpapierkaart veranderde in een grafisch pakket. In het begin stonden deze database en dit grafische pakket los van elkaar,

“De buitendienst had nog wat drempelvrees om met de tablet-pc aan de slag te gaan”

pakket 1 op 1 werkt met de geografische BGT-kaart (Basisregistratie Grootchalige Topografie). Dat wil zeggen dat het geen tijd meer kost om gegevens te verzenden tussen de database en de kaart.

Muteren

Wat nog wel tijd blijft kosten, is het verwerken van mutaties. Het duurt soms even voordat nieuwe gegevens van een boom van de buitenlocatie analoog zijn doorgestuurd naar de binnendienst om digitaal verwerkt te worden, samen met andere mutaties. Aansluitend moet men dan nog analoge exemplaren van de geactualiseerde gegevens en kaarten teruggeleveren.

Wensen

Voordat de gemeente Hoorn overstapte van het oude Heidemij-systeem naar het Mi2-systeem, oriënteerde het zich eerst nog even op de markt. Maar voordat je een productkeuze kunt maken, moet je weten wat je wilt. Wat vond Hoorn belangrijk aan een boombeheersysteem? Dennis de Heer: “We wilden alle noodzakelijke gegevens van een boom direct in een kaart kunnen noteren en ze er ook weer uit kunnen opvragen. Maar we wilden er goed over nadenken welke gegevens dit dan moesten zijn, want als je teveel zaken wilt bijhouden, dan heb je er relatief meer werk mee dan dat je er profijt van hebt. Zo kun je binnen een boombeheersysteem kiezen voor een klasse-indeling bij stamdiameter van 1 tot 3 decimeter, terwijl je er ook voor kunt kiezen om alles in centimeters op te meten en te verwerken. Maar met een klassenindeling van 1 tot 3 decimeter hoeft je minder mutaties door te voeren.” Dat scheelt bestandsbeheerder Simon Loos, die ook mutaties voor allerhande andere wijzigingen in de openbare ruimte in de computer doorvoert, een hoop werk. Daarom zette Dennis de Heer eerst alle uitgangspunten voor een nieuw beheersysteem op een rij: “We wilden kunnen wijzigen, toevoegen, weghalen, tellen, een rapportage kunnen opvragen, kunnen calculeren, gegevens kunnen intekenen en een luchtfoto of kaart kunnen opvragen voor wat betreft riolering, wegen en groen. En het belangrijkste was dat het administratieve pakket en de kaart in één systeem stonden. Want we wilden onze buitendienst actief gaan betrekken

Vroeger hield men gegevens bij in een kaartenbak

bij het beheer van de gegevens in de openbare ruimte.”

Taak buitendienst

Boomverzorger Siri van der Woude legt dat uit: “De taak van de buitendienst wordt dan om alle veranderingen in de openbare ruimte door te geven. Dit gebeurt bij ons via een tablet-pc, omdat die ontspiegelt (zonlicht niet weerkaatst, red.), krasvast is, spatwaterdicht is, tegen een stootje kan en een vast toetsenbord heeft. Je kunt er ook voor kiezen om de buitendienst niet bij het beheer te betrekken en alle beheergegevens aanpassen aan de hand van nieuw verschenen luchtfoto's, maar die komen niet vaak genoeg uit en dan loop je achter de feiten aan. Na een storm verdwijnen soms in één klap enkele bomen, of na een aanplant komen er in één klap tien bij. Je verbaast je erover hoeveel er in korte tijd verandert binnen de openbare ruimte.” Met de verbinding tussen het administratieve database-pakket en de geografische kaart is er nu dus een hoop veranderd voor jongens in de buitendienst van Hoorn zoals Siri van der Woude. Zij deden vroeger, zoals de meeste collega's bij andere gemeenten, VTA's met een kaart in een ordner in de ene hand en een bomenboek in de andere hand. Nu kunnen zij, terwijl ze buiten bij de boom staan, in het systeem alles vinden wat ze nodig hebben om een goede VTA, andere

maar wat later konden gegevens uit beide systemen naar elkaar verwijzen met een nummertje. Heidemij is inmiddels Arcadis geworden en ook haar beheersysteem is met de tijd meegegaan: database en kaart zitten in één systeem, dat al een aantal jaren bekend staat onder de naam Mi2. Dit zal binnenkort trouwens weer verdwijnen ten faveure van zijn vernieuwde versie Zeiz. De geschiedenis van andere beheersystemen en van hun gebruikers is op een vergelijkbare manier verlopen. Database- en kaartgegevens zijn nu vrij snel uitwisselbaar. De nieuwe systemen zijn zich voor de toekomst al aan het voorbereiden op de volgende stap: dat het administratieve database-

inspectie, mutatie of inventarisatie uit te voeren. Dennis de Heer is vooral blij dat de administratie op deze manier niet meer verspreid is. "Je kunt op deze manier al je stappen van beheer aantonen. Dat is onmisbaar om de zorgplicht goed na te kunnen komen." De buitendienst had nog wel wat last van drempelvrees toen het Mi2-systeem werd ingevoerd en zij actief aan de bak moest met de tablet-pc. Siri van der Woude: "Niet iedereen kan natuurlijk even goed overweg met een computer. Toen dat Mi2 werd ingevoerd, heeft Dennis de Heer mijn collega-voorlieden en mij eerst een uitleg gegeven. Ik had al veel ervaring met computerprogramma's voordat we het systeem kregen, dus ik had zo in de gaten hoe het werkte. In de praktijk loop ik dus nog wel eens met collega's mee om ze te begeleiden in het gebruik van de tablet-pc. Zij moeten er nog wat in groeien, maar dat is een kwestie van tijd voordat dit zich heeft opgelost. Ook hebben alle voormannen van alle rayons een duidelijke handleiding voor een uniforme werkwijze en opslag van gegevens in het systeem. Vragen kunnen we altijd direct stellen aan Simon of Dennis."

"Zorg dat je je gegevens op orde hebt vóórdat je overgaat op een nieuw systeem"

Begeleiding

Dennis de Heer schreef die handleiding en Simon Loos, die in de buitendienst is begonnen, heeft alle foto's gemaakt die alle uitleg illustreren. En de uitleg is tot in de puntjes verzorgd: heel precies is beschreven wat bijvoorbeeld 'kandelaarbomen', 'haagbomen', 'bijzondere bomen', 'knotbomen' of 'leibomen' zijn. (Met name de haagbomen zijn kenmerkend voor Hoorn: vroeger stonden ze tussen tuinders als windsingel, nu staan ze er nog, maar dan tussen de inmiddels verrezen huizen.) Ook staan de verschillende snoeiwijzen er nauwkeurig en overzichtelijk in beschreven. Dennis de Heer: "Goede implementatie van een systeem is net zo belangrijk, zo niet belangrijker dan de aanschaf van een systeem. Toen wij besloten het bomenbestand verder te automatiseren en de buitendienst bij het beheer te betrekken, hebben we eerst een kleinschalig proefje gedaan. Toen de resultaten daarvan beviel, hebben we het systeem pas grootschalig uitgezet, maar niet zonder gedegen handleiding, voorlichting en begeleiding. Het systeem is te waardevol om halfbakken ingevoerd te worden:

door de calculatie- registratie- en inventarisatiefuncties kun je begrotingen en beleid maken. Als je extra geld van het bestuur nodig hebt, kun je met al deze gegevens je noden onderbouwen. Daarom moeten de betrokkenen goed met het systeem overweg leren gaan en is een goede handleiding onontbeerlijk."

Verbeterpunten

Het beheersysteem is niet alleen belangrijk voor beleids- of uitvoerende plannen voor de eigen organisatie, ook kunnen bestekken er makkelijk op gebaseerd worden. Dennis de Heer: "Het aanleveren van gegevens voor bestekken is al een aantal jaren geoptimaliseerd. Een aantal medewerkers levert constant actuele gegevens en tekeningen aan van de gewijzigde buitenruimte. Hierdoor kunnen we de aannemer goed controleren en aansturen. We zien precies wanneer een haag is overgeslagen, of niet op de juiste hoogte is geknipt, of wanneer er een boom teveel is aangeplant. Een minpuntje is dat wijzigingen voor plantvakken nog analoog gaan, die kunnen vanaf buiten dus nog niet digitaal worden doorgegeven aan het systeem binnen."

Er zijn nog wat verbeterpunten aan het systeem want, zo ondervond het Hoorn-team: als er een nieuwe versie van een systeem komt, krijg je niet bepaald een nieuwsbrief over de inhoudelijke veranderingen. Daar moet je zelf achter komen en eventueel met nadelige effecten leren leven zoals wanneer bepaalde functionaliteiten weggevallen blijken te zijn. Dennis de Heer vat samen: "Het systeem kan toegankelijker worden gemaakt voor mensen die alleen het programma willen raadplegen. En tot slot werkt de GPS-functie nog onvoldoende; hij is onnauwkeurig en slecht leesbaar." In hun zoektocht naar een nieuw systeem nu Mi2 aan het verouderen is, zal het Hoorn-team zeker letten op deze zaken. Maar ze hebben geen haast. "Je moet niet te vroeg overgaan naar een nieuw systeem, dat wil zeggen, puur en alleen omdat je een nieuwe techniek in huis wilt halen. Je moet alleen overgaan omdat het nieuwe systeem een toevoeging heeft. En voorlopig kunnen we nog goed toe met dit systeem. Bovendien moet je als gemeente eerst altijd zorgen dat je je gegevens op orde hebt vóórdat je op een nieuw beheersysteem overgaat en niet, zoals je tegenwoordig in sommige samengevoegde gemeentes ziet, met ongestructureerde gegevens in een systeem stappen. Dat is vragen om problemen. Maar dat laatste geldt voor ons gelukkig niet", aldus Dennis de Heer.

Beheerder Groen en Reiniging Dennis de Heer

Boomverzorgers Siri van der Woude

Bestandsbeheerder Groen Simon Loos